दमयन्तीसकाशे त्वां कथयिष्यामि नैषध। यथा त्वदन्यं पुरुषं न सा मंस्यति कर्हिचित्।
एवमुक्तस्ततो हंसमुत्ससर्ज्ज महीपतिः। ते तु हंसाः समुत्पत्य विदर्भानगमंस्ततः।
विदर्भनगरीं गत्वा दमयन्त्यास्तदन्तिके। निपेतुस्ते गरुत्मन्तः सा ददर्श च तान् गणान्।
सा तानद्भुतरूपान् वै दृष्ट्वा सखिगणावृता। हृष्टा ग्रहीतुं खगमांस्त्वरमाणोपचक्रमे। २०९५
अथ हंसा विसस्रुपुः सर्व्वदा प्रमदावने। एकैकशस्तदा कन्यास्तान् हंसान् समुपाद्रवन्।
दमयन्ती तु यं हंसं समुपाधावदन्तिके। स मानुषीं गिरं कृत्वा दमयन्तीमथाब्रवीत्।
दमयन्ति नलो नाम निषधेषु महीपतिः। अश्विनोः सदृशो रूपे न समास्तस्य मानुषाः।
तस्य वै यदि भार्य्या त्वं भवेथा वरवर्णिनि। सफलन्ते भवेज्जन्म रूपञ्चेदं सुमध्यमे।
वयं हि देवगन्धर्व्वमनुष्योरगराक्षसान्। दृष्टवन्तो न चास्माभिर्दृष्टपूर्व्वस्तथाविधः। २१००
त्वञ्चापि रत्नं नारीणां नरेषु च नलो वरः। विशिष्टाया विशिष्टेन सङ्गमो गुणवान् भवेत्।
एवमुक्ता तु हंसेन दमयन्ती विशाम्पते। अब्रवीत्तत्र तं हंसं त्वमप्येवं नले वद।
तथेत्युक्त्वाऽण्डजः कन्यां विदर्भस्य विशाम्पते। पुनरागम्य निषधान्नले सर्व्वं न्यवेदयत्।
इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि नलोपाख्यानपर्व्वणि हंसवाक्ये त्रिपञ्चाशोऽध्यायः ॥ ५३ ॥
॥ बृहदश्व उवाच ॥ दमयन्ती तु तच्छ्रुत्वा वचो हंसस्य भारत। ततः प्रभृति न स्वस्था नलं प्रति बभूव सा।
ततश्चिन्तापरा दीना विवर्णवदना कृशा। बभूव दमयन्ती तु निश्वासपरमा तदा। २१०५
ऊर्द्ध्वदृष्टिर्ध्यानपरा बभूवोन्मत्तदर्शना। पाण्डुवर्णा क्षणेनाथ हृच्छयाविष्टचेतना।
न शय्यासनभोगेषु रतिं विन्दति कर्हिचित्। न नक्तं न दिवा शेते हाहेति रुदती पुनः।
तामस्वस्थां तदाकारां सख्यस्ता जग्मुरिङ्गितैः। ततो विदर्भपतये दमयन्त्याः सखीगणः।
न्यवेदयत्तामस्वस्थां दमयन्तीं नरेश्वरे। तच्छ्रुत्वा नृपतिर्भीमो दमयन्तीसखीगणात्।
चिन्तयामास तत्कार्य्यं सुमहत् स्वां सुतां प्रति। किमियं दुहिता मेऽद्य नातिस्वस्थेव लक्ष्यते। २११०
स समीक्ष्य महीपालः स्वां सुतां प्राप्तयौवनां। अपश्यदात्मना कार्य्यं दमयन्त्याः स्वयम्बरं।
स संनिमन्त्रयामास महीपालान् विशाम्पतिः। अनुभूयतामयं वीराः स्वयम्बर इति प्रभो।
श्रुत्वा तु पार्थिवाः सर्व्वे दमयन्त्याः स्वयम्बरं। अभिजग्मुस्ततो भीमं राजानो भीमशासनात्।
हस्त्यश्वरथघोषेण पूरयन्तो वसुन्धरां। विचित्रमाल्याभरणैर्व्वस्त्रैर्दृश्यैः स्वलङ्कृतैः।
तेषां भीमो महाबाहुः पार्थिवानां महात्मनां। यथाऽर्हमकरोत्पूजां तेऽवसंस्तत्र पूजिताः। २११५
एतस्मिन्नेव काले तु सुराणामृषिसत्तमौ। अटमानौ महात्मानाविन्द्रलोकमितौ गतौ।
नारदः पर्व्वतश्चैव महाप्राज्ञौ महाव्रतौ। देवराजस्य भवनं विविशाते सुपूजितौ।
तावर्च्चयित्वा मघवा ततः कुशलमव्ययं। पप्रच्छानामयञ्चापि तयोः सर्व्वगतं विभुः।
॥ नारद उवाच ॥ आवयोः कुशलं देव सर्व्वत्र गतमीश्वर। लोके च मघवन् कृत्स्ने नृपाः कुशलिनो विभो।
॥ बृहदश्व उवाच ॥ नारदस्य वचः श्रुत्वा पप्रच्छ बलवृत्रहा। धर्म्मज्ञाः पृथिवीपालास्त्यक्तजीवितयोधिनः। २१२०